

Yönetici Özeti

Derin bir küresel durgunluğun ardından, geniş kapsamlı kamu müdahaleleriyle talebin desteklenmesi ve finans piyasalarındaki belirsizliğin ve sistemik riskin düşürülmesi sayesinde, ekonomik büyüme yeniden başladı. Finans sistemlerinin halen hasarlı durumda olması, kamu desteğinin kademeli olarak kesilmek zorunda olması ve varlık fiyatlarının şiştiği ekonomilerde yaşayan bireylerin yüksek işsizlikle mücadele edebilmek için tasarrufa ağırlık verecek olması gibi nedenlerle, düzelme sürecinin yavaş olması bekleniyor. Finans sektörünü sağlığına kavuştururken aynı zamanda düzelme süreci iyice belirgin hale gelene kadar destekleyici makroekonomi politikaları uygulamaya devam etmek, uygulanması gereken temel politikalar olarak ön plana çıkıyor. Buna rağmen politika oluşturucular, aşırı düzeye ulaşmış olan kamu müdahalesinin sağlıklı bir şekilde kesilmesi sürecine de hazırlanmaya başlamak zorunda.

Küresel Durgunluk Sona Eriyor, Ancak Düzeltme Zayıf Olacak

Asya ekonomilerinin yüksek performans göstermesi ve diğer ülkelerde durumun istikrar kazanmaya ve nispeten düzelmeye başlamış olması sayesinde dünya ekonomisi tekrar büyümeye başlamış gibi görünüyor. Gelişmiş ekonomilerde daha önce benzeri görülmemiş düzeylere ulaşan kamu müdahalesi sayesinde, ekonomik faaliyetler istikrar kazanmış ve hatta bazı ekonomiler düşük düzeylerde de olsa büyümeye başlamış durumda. Genel olarak bakıldığında, gelişmekte olan ekonomilerin, Asya ekonomilerinin ayağa kalkmasının da etkisiyle düzelme yolunda çok daha fazla mesafe katetmiş olduğu görülüyor. Bu ekonomilerin çoğu, emtia fiyatlarında son dönemde görülen artışın ve destek politikalarının faydasını görüyor. Gelişmekte olan Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğu ve Bağımsız Devletler Topluluğu, krizden en fazla etkilenen bölgeler olarak ön plana çıkıyor ve bu ekonomilerdeki toparlanma süreci genel olarak diğer ekonomilerdeki sürecin gerisine düşmüş görünüyor.

Düzeltme süreci yavaş ilerliyor ve ekonomik faaliyet kriz öncesi seviyesinin çok altında seyrediyor. Üretimdeki toparlanma ve stok döngüsünün sona ermiş olması, düzelme sürecine öncülük ediyor. Perakende satışların yavaş yavaş istikrar kazandığını, tüketici güveninin yerine gelmeye başladığını ve konut piyasalarının daha güçlü hale geldiğini gösteren bazı işaretler mevcut. Geleceğe yönelik umutların arttığı bu dönemde, bu yılın başlarında dibi gören emtia fiyatları tekrar artmaya başladı ve dünya ticaretinde de canlanma gözleniyor.

Bu düzeltmeyi başlatan faktörler arasında, gelişmiş ekonomilerde ve gelişmekte olan ekonomilerin çoğunda, talebi canlandıran ve küresel bir bunalıma ilişkin kaygıları tam olarak ortadan kaldıramasa da büyük ölçüde hafifleten güçlü kamu politikalarının uygulanması önemli bir yer tutuyor. Söz konusu kaygılar, küresel ekonomik faaliyette ve küresel ticarete İkinci Dünya Savaşından bu yana görülen en sert düşüşe sebep olan en önemli unsurlardan biriydi. Merkez bankaları krize hızla tepki vererek faizleri çok ciddi ölçüde düşürdü ve likidite enjeksiyonuna ve kredi sisteminin ayakta kalmasına yönelik alışılmadık önlemler

aldı. Hükümetler büyük çaplı mali canlandırma programlarını devreye aldı ve çeşitli teminatlar ve sermaye enjeksiyonları yoluyla bankalara destek verdi. Tüm bu önlemler belirsizliği azalttı, güveni arttırdı ve finans sektöründeki durumu düzelterek pek çok piyasada hızlı yükselişler yaşanmasını ve uluslararası sermaye hareketlerinin yeniden hız kazanmasını sağladı. Buna rağmen içinde bulunduğumuz ortam, nispeten daha kötü durumda olan borçlu ülkeler açısından ciddi tehlikeler barındırmaya devam ediyor. Daha genel bir açıdan bakıldığında, Ekim 2009'da yayınlanan *Küresel Finansal İstikrar Raporunda* da (GFSR) vurgulandığı üzere, durumun tersine dönmesi ihtimali piyasaları halen ciddi şekilde endişelendiriyor ve bazı finansal stres göstergeleri yüksek seviyelerde seyretmeye halen devam ediyor.

Önümüzdeki döneme baktığımızda, şu anda yaşanmakta olan olumlu gelişmelerin ardındaki politikaların gücünü yavaş yavaş kaybedeceği ve reel sektörün ve finans sektörünün toparlanmaya başlasa da halen zayıf durumda olduğu görülüyor. Özellikle de mali canlandırmanın zayıflaması ve stokları artırma hareketinin etkisini giderek kaybetmesi bekleniyor. Pek çok ekonomide finansal durumun hala sıkışık olması nedeniyle, tüketim ve yatırımlardaki iyileşme son derece yavaş seyrediyor. 2009'da %1 civarında düşen küresel ekonomik faaliyetin 2010'da %3 civarında artacağı tahmin ediliyor, ki bu oran kriz öncesinde gerçekleşen oranların ciddi ölçüde altında bulunuyor. Bu tahminler Temmuz 2009'da yayınlanan *Dünya Ekonomik Görünümü* raporunda yer alan tahminlere kıyasla küçük de olsa bir iyileşmeye işaret ediyor.

- Gelişmiş ekonomilerin 2010'un büyük kısmında çok düşük bir hızla büyüyeceği ve işsizliğin 2010 sonlarına kadar artmaya devam edeceği tahmin ediliyor. 2009'da yaşanan %3.5 düzeyindeki küçülmenin ardından, 2010'da yıllık büyümenin %1.25 civarında olması bekleniyor. 2010'un dördüncü çeyreğiyle 2009'un dördüncü çeyreğine ait rakamlar birbiriyle karşılaştırıldığında, ekonomik faaliyetteki toparlanma daha açık bir şekilde görülebiliyor. Bu dönemde reel GSYİH'nin %1.75 civarında artması bekleniyor. 2009'un ikinci yarısında (bir yıla tamamlanmış haliyle) %0.5 büyüme, aynı yılın birinci yarısında ise %2 küçülme yaşanmıştı.

- Gelişmekte olan ekonomilerde 2009'da %1.75 düzeyinde olan reel GSYİH artışının, 2010 yılında %5'e yaklaşması bekleniyor. Bu toparlanmaya Çin, Hindistan ve diğer bazı gelişmekte olan Asya ekonomileri önderlik ediyor. Diğer gelişmekte olan ekonomilerde ise, uygulanan politikaların canlandırıcı etkisinin ve küresel ticaretteki ve finansal durumdaki iyileşmenin de etkisiyle sınırlı bir düzelme gözleniyor.

Büyümenin yavaşlaması riski, kademeli olarak azalıyor olmakla birlikte halen ciddi bir endişe kaynağı. Kısa vadedeki en büyük risk, düzelme sürecinin kesintiye uğraması. Uygulanan politikalar sayesinde elde edilen düzelmeye bakılarak özel talepte ciddi bir toparlanma başladığının zannedilmesi riski nedeniyle, destekleyici para politikalarına ve mali politikalara zamanından önce son verilmesi de önemli bir tehlike olarak ortaya çıkıyor. Genel olarak bakıldığında, kırılgan durumda olan dünya ekonomisi, petrol fiyatlarının artması,

H1N1 virüsünün hızla yayılması, jeopolitik gelişmeler veya korumacı eğilimlerin güçlenmesi gibi bir dizi şok karşısında halen savunmasız görünüyor.

Finansal durumda son dönemde yaşanan beklenenden hızlı iyileşme, kısa vadedeki risklerin sadece olumsuz göstergelerle sınırlı olmadığını gösteriyor. Ekonomik faaliyette 1930'lardakine benzer bir çöküş yaşanacağı endişesinin uygulanan politikalar sonucunda azalması ve finans piyasalarında bu gelişmeye eşlik eden moral düzelmesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerin çoğunda tüketime ve talebin beklenenden fazla artmasıyla sonuçlanabilir.

Orta vadeye bakıldığında ise, başta büyük gelişmiş ekonomilerde olmak üzere, düzelmenin devamını önleyebilecek başka ciddi risklerin de mevcut olduğu görülüyor. Finans cephesinde başlıca kaygılardan biri, krizin sorumlusu olarak görülen firmaların kurtarılmış olması nedeniyle kamuoyunda oluşan olumsuz duyguların finans sektöründeki yeniden yapılanmaya verilen kamuoyu desteğini azaltması ve bunun da durgunluğun uzamasına neden olması. Makroekonomi politikaları cephesinde ise en önemli risk, finans sektörüne destek olma amaçlı önlemlerin de etkisiyle mali pozisyonun bozulması.

2010 ve ötesi: Küresel Ekonomide Dengelerin Yeniden Kurulması

Orta vadede sürdürülebilir büyümenin devam etmesi için krizin arzda neden olduğu bozulmaya çözüm bulunması ve küresel talebin yeniden dengelenmesi şart.

Potansiyel Üretimde Düşüş

Yatırım ve verimlilikte sürdürülebilir iyileşme sağlayacak miktarda kredi bulunabilmesi için, finans kuruluşlarının yeniden yapılandırılması ve piyasaların sağlığına kavuşturulması gerekecek. Çalışanların ise sektörler arasında geçiş yapmasına ihtiyaç duyulacak. Dördüncü bölümde sunulan geçmiş veriler, geçmişte yaşanan krizleri izleyen dönemlerde genellikle üretimde, tam miktarının hesaplanması kolay olmasa da büyük çaplı ve kalıcı düşüşler yaşandığını ve bunun da çok çeşitli sonuçlar doğurduğunu gösteriyor. Nitekim şu anda yapılan orta vadeli üretim tahminlerinde de, üretimin kriz öncesine kıyasla çok daha düşük seviyelerde seyredeceği öngörülüyor, ve bu durum da potansiyel üretimde kalıcı bir düşüş olacağı senaryosuna uygun görünüyor. Finans ve emlak krizlerinden etkilenen ekonomiler başta olmak üzere pek çok ülkede yatırımlar ciddi ölçüde azalmış durumda. Bu durum, birçok firmanın iflas etmesi veya yeniden yapılanması sonucunda artan hurdaya çıkarma hızı ile bir araya geldiğinde, efektif sermaye stokunun azalmasıyla sonuçlanıyor. Ayrıca orta vadede pek çok gelişmiş ekonomide işsizliğin yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmesi bekleniyor.

Talep Dengesinin Yeniden Kurulması Kalıcı düzelmeye sağlanması açısından, ekonomilerin arz tarafının sağlığına kavuşturulması çabasının tamamlayıcı unsuru olarak, küresel talep dengesinin de yeniden kurulması gerekiyor. Özellikle ihracata dayalı büyüme stratejisi uygulayan ve cari fazla veren pek çok ekonominin iç talebe ve ithalata ağırlık vermesi

gerekecek. Bu süreç, genellikle cari açık veren ve varlık fiyatlarında (hisse veya konut) çöküş yaşanan ekonomilerde (örneğin ABD, Birleşik Krallık, Avro ortak para alanının bazı bölümleri ve gelişmekte olan Avrupa ekonomilerinin çoğu) iç talepte yaşanan düşüşün telafi edilmesine yardımcı olacak. Talep tarafında yapılacak ayarlamalara paralel olarak arz tarafında da bazı değişiklikler yapılması gerekecek. Bunun içinse, finans sistemlerinin sağlığına kavuşturulmasına, kurumsal yönetimin ve finansal aracılık sisteminin iyileştirilmesine, kamu yatırımlarının arttırılmasına ve sosyal güvenlik ağlarının ihtiyacı tasarrufu azaltacak şekilde yeniden yapılandırılmasına yönelik önlemlerin alınması ihtiyacı ortaya çıkacak. Ancak, tüm ülkeler bu reformları ve diğer gerekli reformları gerçekleştirmek konusunda kesin kararlı olsa dahi, küresel talep dengesinin yeniden kurulmasına yönelik bu süreç vakit alacak ve sürecin kurların daha esnek hale getirilmesi suretiyle desteklenmesi gerekecek.

Uygulamada Karşılaşılabilecek Güçlükler

Finans sektörünün sağlıklı hale getirilmesi ve düzelme süreci iyice belirgin hale gelene kadar destekleyici makroekonomi politikalarının sürdürülmesi halen en öncelikli konular arasında olmakla birlikte, politika oluşturucuların olağanüstü düzeylere ulaşmış olan kamu müdahalesine son verilmesine yönelik hazırlıklara da başlaması gerekiyor. Canlandırıcı önlemlerin zamanından önce devre dışı bırakılması riski kısa vadedeki başlıca risk olarak dikkat çekerken, kamunun ödeme gücüne olan güvenin sarsılmaması ve fiyat istikrarının ve finansal istikrarın korunması açısından, kriz sonrası dönemi kapsayan orta vadeli bir makroekonomik strateji belirlenmesi büyük önem taşıyor. Burada karşılaşılabilecek güçlük, kamu müdahalesine zamanından önce son vererek finans sektöründeki istikrarı ve düzelmeyi tehlikeye atma riski ile, önlemlerin süresini gereğinden fazla uzatarak teşvik mekanizmasını ve kamu bilançosunu bozma riski arasında uygun bir dengenin bulunması.

Gevşek Para Politikası Hangi Noktada Sıkılaştırılmalı?

Para politikalarını belirleyen mercilerin karşı karşıya olduğu en önemli sorun, sıkılaştırmanın ne zaman başlayacağını ve merkez bankalarının şişmiş durumdaki bilançolarının nasıl rahatlatılacağını belirlemesi. Bu iki hedefin birbiriyle her zaman çelişmemesi de mümkün, zira bilançoların normalden çok daha büyük olduğu durumlarda dahi para politikasının sıkılaştırılmaya başlamasını sağlayacak birtakım yöntemler mevcut. Merkez bankası bilançolarındaki şişmenin ne hızla azaltılacağı ise, piyasa koşullarının normalleştirilmesinde ne derece başarılı olunacağına ve kullanılmış olan müdahale yöntemlerinin niteliğine bağlı.

Para politikasının ne zaman sıkılaştırılması gerektiği konusunda gelişmiş ekonomilerle gelişmekte olan ekonomilerin karşı karşıya olduğu güçlükler birbirinden farklı. Gelişmiş ekonomilerde, merkez bankaları (birkaç istisna hariç) gevşek para politikasını daha uzun süre devam ettirebilecek durumda, zira üretim açığı yüksek düzeyde seyrettiği sürece enflasyonun düşük seviyelerde kalması bekleniyor. Para politikalarını belirleyen merciler, mali desteğe kademeli olarak son verilmesinin sonuçlarını da dikkate almak zorunda. Gelişmekte olan

ekonomilerde ise durum daha fazla çeşitlilik arz ediyor. Bu ekonomilerin bir kısmında gevşek para politikasına gelişmiş ülkelerden daha önce son verilmesi muhtemelen uygun olacak. Bazı ekonomilerde ise, varlık fiyatlarının yeniden şişmeye başlamasını önlemek için, aşırı gevşek politikaların gelişmiş ülkelerden ithalini önleyerek para politikasının sıkılaştırılmasına izin vermek amacıyla, kurların daha esnek hale getirilmesi gerekebilir.

Ekim 2009 tarihli Küresel Finansal İstikrar Raporunda belirtildiği üzere, pek çok ekonomide en az önümüzdeki yılın sonuna kadar merkez bankası desteğinin devam etmesi gerekecek, ve bazı merkez bankası bilançolarında birikmiş olan likit olmayan varlıkların tasfiyesi de çok daha uzun sürebilecek. Öte yandan, para piyasasını sıkılaştırmak için gerektiğinde rezervlerin abzorbe edilmesini sağlayan araçlar merkez bankalarının elinde mevcut. Peki kısa vadedeki güçlüklerin de ötesine baktığımızda, para politikası uygulaması açısından krizden ne gibi dersler çıkartılmalı? Geçmiş veriler incelendiğinde, enflasyonun ve üretim artışının nispeten sabit düzeylerde tutulmasının, varlık fiyatlarındaki balonların patlamasından kaynaklanan büyük şoklara karşı ekonomiyi pek de koruyamadığı görülüyor. Dolayısıyla üretim ve enflasyon rakamlarının, varlık fiyatlarındaki şişmelerin tespiti için kullanılacak iyi tahmin araçları olmadığı anlaşılıyor. Üçüncü bölümde, kredi artışı ve cari denge başta olmak üzere birtakım başka değişkenlerin bu tahminlerde daha başarılı olduğu gösteriliyor ve para politikalarını belirleyen mercilerin bu değişkenleri daha yakından takip etmesi gerektiği vurgulanıyor. Dolayısıyla, iç talep ve varlık fiyatlarına ilişkin kaygıların şiddetlenmesi halinde, para politikalarını belirleyen mercilerin, sadece enflasyonu önümüzdeki bir veya iki sene boyunca kontrol altında tutabilmek için para politikasını gerekenden fazla sıkılaştırma seçeneğini de göz ardı etmemesi gerekiyor. Bu bölümde ayrıca, politika oluşturucuların enflasyon hedeflemesi sisteminin tamamlayıcısı olarak ekonomiyi istikrara kavuşturacak makro-ihiyati araçları kullanma seçeneğini de değerlendirmesi gerektiği ifade ediliyor. Kredi döngülerinin önlenmesinde dolaysız etkisi olmak gibi bir avantajı bulunan makro-ihiyati araçların, ekonominin istikrara kavuşması sürecinde faiz oranlarına yönelik araçları tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılması mümkün görünüyor. Bu yolla elde edilebilecek sonuçlar konusunda ise beklentiler gerçekçi olmalı.

Mali Sürdürülebilirliği Korurken Mali Desteğe Devam Edilmeli

Pek çok ülkede açıkların ve kamu borcunun halihazırda yüksek düzeylere ulaşmış olmasına rağmen, düzelme iyice belirgin hale gelene kadar canlandırıcı mali önlemlere devam edilmesi gerekiyor. Büyüme olumsuz etkileyebilecek risklerin gerçekleşmesi halinde, bu önlemlerin daha da yoğunlaştırılması ve mevcut planlarda öngörülenin ötesine geçmesi gerekebilir. Dolayısıyla hükümetlerin gerektiğinde yeni paketler uygulamaya hazır olması gerekiyor. Hükümetlerin aynı zamanda düzelme belirgin hale geldiği anda açıkları büyük oranda düşürmeye de hazır olması ve kamu maliyesini daha sürdürülebilir bir yola sokarak uzun vadedeki mali sorunlara karşı tedbir almaya başlaması gerekiyor. Açıkların bu şekilde düşürülebilmesi için, uygun mali kuralların belirlenmesi ve taviz verilmeksizin uygulanması suretiyle mali çerçevenin güçlendirilmesi de faydalı olabilecek gibi görünüyor. Durum düzeldiğinde harcama baskısının kontrol altına alınması sürecinde de bu çerçeve ve

kuralların, açığın ve borcun eninde sonunda azaltılacağı konusunda yatırımcılara bir dereceye kadar güven vermek suretiyle önemli bir rol oynayabileceği düşünülüyor. Konjonktürel dalgalanmaları önleyecek politikalara ciddi manevra alanı kazandırılması ve finans piyasaları konusunda kamuoyu desteğinin yeniden sağlanması ve böylece gelecekte yaşanabilecek şoklara tepki verme imkanı kazanılması açısından da bu sürecin önemli olacağı görülüyor.

Finans Sektörünün Düzeltilmesi ve İhtiyati Çerçevenin Yeniden Yapılandırılması

Finans sektöründeki iyileştirme çalışmalarının tamamlanması ve ihtiyati çerçevelerin yeniden yapılandırılması, sürdürülebilir büyümenin yeniden başlaması açısından şart görünüyor. Kredi piyasasının normale dönmesi açısından ise finans firmalarının faaliyetlerinin yeniden yapılandırılması büyük önem taşıyor. Ekim 2009 Küresel Finansal İstikrar Raporunda da daha ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi, bunun sağlanması için bilançoların temizlenmesi, sermaye yapısının güçlendirilmesi ve yeni fonlama modellerine ve ihtiyati çerçevelere uygun yeni iş planları tasarlanması gerekiyor. Değeri düşmüş aktiflerin banka bilançolarından temizlenmesi konusunda şu ana kadar çok az mesafe katedilmiş durumda. Şu anda karşı karşıya olunan en büyük sorun, aktif kalitesindeki bozulmanın devam etmesi. Bu noktada, resmi stres testleri, bankaların durumunun tespit edilmesini ve böylece kendi ayakları üzerinde durabilecek durumdaki bankaların sermayelerinin güçlendirilmesine ve yeniden yapılanmasına ve ayakta kalamayacak durumdaki bankaların dikkatli bir şekilde tasfiye edilmesine yönelik uygun stratejilerin belirlenmesini sağlayacak olan önemli araçlar olarak ön plana çıkıyor. Bu konuda farklı ülkeler farklı ölçülerde mesafe katetmiş durumda ve sermaye yapısının güçlendirilmesine yönelik destek çabalarının siyasi engellerle karşılaşmasından endişe ediliyor. Piyasaların önünü görebilmesi açısından, çıkış stratejilerinin net bir şekilde açıklanması gerekiyor. Önümüzdeki iki yıl boyunca bankaların bir nevi “vade duvarı” ile karşı karşıya kalacak olması da döndürmeye ilişkin riskleri şiddetlendiriyor. Bu çerçevede, uygulanan programların son derece yavaş bir şekilde devre dışı bırakılması ve piyasa temelli teşvikler kullanılarak kamu desteğine olan bağımlılığın azaltılması gerekiyor. Temel reformlar konusunda ise, kriz kaynaklı en büyük risklerin artık geride kaldığı konusunda giderek artan kanaatin, ulusal rekabet avantajlarının kaybedileceğine ilişkin endişelerin veya en uygun çözümlerin teknik nedenlerle uygulanamaz olduğuna yönelik kaygıların, kapsamlı yeniden yapılanma sürecinin başarısına gölge düşürmemesine dikkat edilmeli. 2009 Küresel Finansal İstikrar Raporunda da belirtildiği gibi, dört muhtemel soruna özellikle dikkat edilmesi gerekiyor. İlk olarak, mevzuatın kapsama alanının, sistem açısından önem taşıyan tüm kurumları kapsayacak şekilde genişletilmesi ve daha esnek hale getirilmesi ve şu anda “yıkılmasına izin verilemeyecek kadar büyük veya sisteme entegre olmuş” kurumlar olarak görülen kurum sayısının daha da artmasını önleyecek teşviklerin devreye sokulması gerekiyor. İkinci olarak, finans kuruluşlarının daha şeffaf hale getirilmesi, kamuya daha çok bilgi sunmaya mecbur edilmesi ve yönetim reformu yapması suretiyle etkin piyasa disiplininin teşvik edilmesi ihtiyacı göze çarpıyor. Üçüncü olarak, makro-ihtiyati politikalar yoluyla bankaların, sermaye arttırarak ve kötü günlerde kullanılabilir karşılıkları ayırarak daha güçlü tamponlar oluşturmaya sevk edilmesi gerekiyor. Dördüncü olarak ise, uluslararası işbirliği ve koordinasyonun,

sınırötesi kurumların yarattığı güçlüklerle başa çıkılmasını sağlayacak şekilde güçlendirilmesi ihtiyacı ön plana çıkıyor.

Yapısal Sorunlar ve Sosyal Politikaya İlişkin Güçlükler Gelişmiş ekonomilerin çoğunda işsizlikteki artış önemli bir sorun kaynağı olacak. Gelişmekte olan ülkelerin çoğu ise yoksullukla ilgili sorunlarla boğuşmaya devam edecek. Dördüncü bölümde sunulan verilere bakılırsa, finansal şokların ardından işsizlik oranı genellikle önemli ölçüde artış eğilimi sergiliyor ve uzun yıllar boyunca yüksek seviyelerde kalıyor. İş kaybının yavaşlatılması için, maaş artışlarının sınırlı tutulması ve hatta pek çok çalışanın maaşının düşürülmesi gerekebilir. Yapılması gereken ayarlamaların işgücünün nispeten daha fakir kesimleri üzerindeki olumsuz etkilerinin, gelir vergisi muafiyetleri veya maaş ayarlamalarının sosyal yansımalarını azaltacak benzer uygulamalar yoluyla hafifletilmesi mümkün görünüyor. Çalışanların daha doğru işlere yerleştirilmesi ve eğitim yoluyla da iş ve maaş kayıplarının bir dereceye kadar önüne geçilebilir. 2009'da kişi başı reel GSYİH'nin son 10 yıl içinde ilk defa düştüğü Sahra Altı Afrika ülkeleri başta olmak üzere bir dizi gelişmekte olan ülkede, fakirlik ciddi şekilde tırmanışa geçebilir. Bu ekonomilerin büyük zorluklarla elde ettikleri makroekonomik istikrarın korunması için, gelişmiş ekonomilerin bağış desteğini sürdürmesi büyük önem taşıyor.